

Jekaterina Macuka: Mani dati – mans zelts digitālajā laikmetā

Publicēts: 04.02.2022.

[#Tavi dati-Tava drošība](#)

[Jaunami](#)

[Ziņas](#)

Jau teju četrus gadus personas datu izmantošanu Eiropas Savienībā aizsargā Vispārīgā datu aizsardzības regula. Tā reglamentē personu datu izmantošanu, lai iedzīvotāji varētu saglabāt kontroli pār saviem datiem, bet valsts un privātais sektors – apstrādāt tiem nepieciešamos personu datus atbilstoši noteikumiem.

Lai arī ikvienam no mums ir tiesības ierobežot savu datu plūsmu, realitātē to dara vien retais. Datu valsts inspekcijas *saptaujas* par datu drošību rezultāti rāda, ka par datu drošību ir dzirdējis tikai katrs otrais Latvijas iedzīvotājs, taču labi informēts ir tikaikats trešais. Savukārt savas tiesības atbilstoši uzņēmuma privātuma politikai pēdējo divu gadu laikā ir izmantojusi tikai piektā daļa iedzīvotāju. Un tā viennozīmīgi nav vērtējama kā pozitīva tendence.

Vairums Latvijas iedzīvotāju lieto viedierīces – datorus, mobilos telefonus, viedos pulksteņus, putekļsūcējus un citas ierīces, kas ik minūti apstrādā mūsu datus un zina, kas mēs esam, kur mēs dzīvojam, kurp dodamies, kāds ir mūsu veselības stāvoklis un citas detaļas. Paraleli arī vairums lieto sociālos tīklus, brīvprātīgi daloties savā privātajā informācijā. Lielāka vai mazāka, bet mums katram ir sava neizdzēšama "digitālā pēda" internetā.

Neapdomīga dalīšanās ar saviem datiem – risks kļūt par krāpnieku upuri

Uzņēmumi, kas pārvalda mūsu ierīces, par mums bieži vien zina krietni vairāk nekā valsts vai pat reizēm mēs paši. Jo labāk pazīstams ir klients, jo lielākas ir peļņas iespējas. Lētticīgi nododot savus datus, ir viegli kļūt par negodprātīgas komercprakses vai sliktākajā gadījumā – krāpnieku upuri. Tāpat izdarītās izvēles nosaka saturu, ko redzam internetā. Šādi gluži nemanāmi tiek ietekmēta mūsu uzvedība un pasaules redzējums.

Ir skaidrs, ka rūpes par saviem datiem nav ierasta prakse un situācija nevar uzlaboties ļoti ātri – ir jāmainās cilvēku domāšanai. Savulaik bijām mācīti savus datus pasargāt citā veidā, piemēram, neatdot savu pasi vai neteikt mājas adresi svešiniekiem. Tehnoloģijas mūsu ikdienas dzīvē ienāca ļoti strauji, tāpēc joprojām internets tiek uztverts kā anonīma vide, kur nav fiziska apdraudējuma. Bieži vien tikai nepatikšanu, piemēram, ja dati izmantoti prettiesiski, rezultātā, nāk saprašana, ka caur internetā pieejamajiem datiem iespējams negatīvi ietekmēt realitāti.

Labāk mazāk nekā vairāk sevi parasti attaisno

Lai pasargātu savus datus, daudz var paveikt katrs pats, pirmkārt, pirms personīgās informācijas nodošanas vai publicēšanas izvērtēt, vai man to vajag, vai es gribu, lai to redz visa pasaule un vai es gribētu ko tādu redzēt citu cilvēku izpildījumā. Iestādes un uzņēmumi vienmēr prasīs datus, un tie ir jāsniedz, lai saņemtu ikdienā nepieciešamos pakalpojumus. Tomēr būtu jāsiglabā piesardzība, ja nav saprotams, kāpēc tiek prasīta papildu informācija, kas neattiecas uz lietu, piemēram, dati par ģimeni vai atalgojuma līmeni.

Otrkārt, ja konstatējam, ka mūsu dati izmantoti bez pamatojuma, varam noskaidrot pie datu pārziņa, kāpēc tie tiek apstrādāti, varam pieprasīt tos dzēst. Ja uzskatām, ka mūsu dati izmantoti prettiesiski, ir jābūt pamatojumam, kāpēc veiktās darbības ir normatīvo aktu pārkāpums. Datu valsts inspekcijā saņemam ap 1000 sūdzību gadā par iespējamu prettiesisku personas datu izmantošanu, bet 70% gadījumu būtu risināmi tieši sazinoties ar uzņēmumu, kas apstrādā un izmanto datus. Šis ir ātrākais un efektīvākais ceļš, lai pasargātu sevi un savu personas datu vērību.

"Kantar TNS" 2020. gada novembra-decembra pētījums "Sabiedrības informētība un izpratne par personas datu aizsardzību".

Foto: Valsts kanceleja

<https://www.dvi.gov.lv/lv/jaunums/jekaterina-macuka-mani-dati-mans-zelts-digitalaja-laikmeta>